Grzyby polskie nowe oraz rzadziej spotykane. (Fungi polonici novi et rariores).

Napisał

WINCENTY SIEMASZKO.

Z pośród opisanych poniżej nowych grzybów na szczególniejsze wyróżnienie ze względu mykologiczno-geograficznego zasługują dwa grzyby epifityczne, a mianowicie: *Raciborskiomyces polonicus* Siem. nov. gen. et sp., należący do rodziny *Capnodiaceae* oraz *Stomiopeltella caricis* Siem. nov. sp. z rodz. *Hemisphaeriaceae*.

Grzyby epifitycznie żyjące na liściach roślin występują w całej okazałości w krajach podzwrotnikowych o klimacie wybitnie wilgotnym. Rodziny *Microthyriaceae*, *Capnodiaceae*, *Perisporiaceae*, *Hemisphaeriaceae* etc. reprezentowane są tam przez bardzo liczny szereg rodzajów i gatunków. Strefa umiarkowana Europy nie posiada takiego bogactwa różnorodnych form grzybów epifitycznych, ponieważ nie znajdują one tutaj, podobnie jak wyższe epifity roślinne, odpowiednich warunków ekologicznych dla swojego rozwoju. W Europie środkowej z pośród przedstawicieli rodz. *Capnodiaceae* znaleźliśmy dotychczas jedynie *Capnodium (Apiosporium) salicinum* Mont., występujące w postaci czarnego nalotu na liściach najrozmaitszych drzew i krzewów liściastych w miejscach cienistych i wilgotnych, oraz *Antennaria pinophylla* Nees., grzyb rozwijający się w podobnych warunkach na liściach i gałęziach iglastych (przeważnie jodły). Z pośród przedstawicieli rodz. *Perisporiaceae* znany w Europie tylko trzy gatunki, należące do rodzaju *Meliola*, między innymi znaleziony i u nas typowo górski gatunek *Meliola nidulans* Cooke. W krajach podzwrotnikowych *Meliola* występuje w olbrzymiej liczbie gatunków. Do *Hemisphaeriaceae* zaliczamy w Europie naogół kilka gatunków, wśród których *Microthyriella rubi* Petr. opisana w r. 1923 z Czech nie jest rzadką w Polsce. Do ubogiej flory grzybów epifitycznych Europy

przybywają więc dwaj nowi przedstawiciele: niżowy *Raciborskiomyces polonicus* oraz górski *Stomiopeltella caricis*. Wilgotny klimat górski sprzyja najbardziej rozwojowi grzybów epifitycznych, pokrewnych podwzrostnikowym, na niżu formy te znajdujemy w miejscach stale wilgotnych, których „mikroklimat“ mniej lub więcej odpowiada warunkom górskim; często zasięg tych grzybów ogranicza się do bardzo nieznacznej przestrzeni.

Grzyby epifityczne nie tworzą u nas tak wspaniałych nalotów, jak w krajach podwzrostnikowych, przeważnie występują w postaci ledwie dostrzegalnych punkcików i plamek, które bardzo łatwo przeoczyć, bo spotykamy je najczęściej na liściach żywych i wcale nieuszkodzonych.

Ascomycetes.

Capnodiaceae.

1. *Antennaria pinophylla* Nees. Na igłach i gałęziach jodły (*Abies alba*). Góry Świętokrzyskie VI. 1922; Ojców VII. 1924. Na igliwiu świerka (*Picea excelsa*). Puszcza Białowieska VIII. 1922.

2. *Raciborskiomyces* Siemaszko nov. gen. Perithecia superficialia, globulosa, pseudostiolata, membranacea, brunnea, mycelio insidentia, circa pseudostiolum setis praedita. Asci octospori, paraphysis veris destituti. Sporidia ellipsoidea, colorata, 1 septata.

Raciborskiomyces polonicus Siemaszko nov. sp. Epiphyllus; mycelio ex hyphis dilute olivaceis vel brunneis, 2—5 μ latis, rectangulariter ramosis et anastomosantibus, sine setis et hyphopodiis, rarissime crustas setigeras minutissimas formantibus composito; peritheciis per totam folii superficiem sparsis, mycelio insidentibus, globulosis vel conoideo globulosis, interdum vix papillatis, 60—120 μ diam., membranaceis, parenchymatice e cellulis brunneis 4—10 μ diam. contextis, circa ostiolum atypicum ca 20 μ latum setis continuis vel indistincte septatis, apicem versus attenuatis, atro-brunneis, 30—50 μ longis, 4—6 μ latis obsitis; ascis caespitosis, cylindraceutis, obclavatis, sessilibus, 30—42 $\times$ 10—12 μ , sporidiis subdistichis, elongato-ellipsoideis, non vel leniter constrictis, medio 1-septatis, primo hyalinis, dein viridi olivaceis, tandem brunneo-olivaceis, 11—15 $\times$ 4—5 μ .

Hab. in foliis vivis *Salicis* sp. (*repentis* $\times$ *cinereae*?) Skierniewice, in loco humido ad silvam Zwierzyniec, VIII. 1923.

Obs. Gen. in memoriam Cl. et Ill. Prof. Dr. M. Raciborskii fungorum exoticorum egregii investigatoris dicatur.

Grzyb ten tworzy na żywych liściach wierzby (prawdopodobnie mieszańcu *Salix repens* $\times$ *cinerea*) czarne punkciaki. Budowa grzybnii

składającej się z wydłużonych prostokątnych komórek na pierwszy rzut oka przypomina przedstawicieli rodziny *Perisporiaceae*. Jednak przy bliższym zbadaniu wykazuje obecność komórek grzybni krótkich, połączonych ze sobą nakształt łańcuszka, oraz tworzy niekiedy ze strzępek mniej lub więcej zwartą jednowarstwową tkankę, czasem zaopatrzoną w szczecinki, co stanowi cechę przedstawicieli rodz. *Capnodiaceae*. Ścianka otoczni utworzona jest z komórek nieprawidłowo wielokątnych, lecz raczej zaokrąglonych o konsystencji skórzasto chrząstkowatej, łamliwej, worki otoczone niewyraźnymi, śluzowatymi, wreszcie znikającymi niby-parafizami. Grzyb raczej zbliżony jest do rodzajów *Balladyna*, *Chaetothyrium* z rodz. *Capnodiaceae*. Podobnie jak *Balladyna*, posiadająca jednocześnie cechy *Perisporiaceae* (budowa grzybni) oraz *Capnodiaceae* (budowa otoczni), a zaliczona przez Theissen a i Sydowa¹⁾ do *Capnodiaceae*, *Raciborskiomyces* może być również uważany za przedstawiciela tej ostatniej rodziny.

Hemisphaeriaceae.

3. *Stomiopeltella caricis* Siemaszko nov. sp. Thyriotheciis brunneis, maendriformibus, 100 μ diam., indistincte ostiolatis, mycelio reticulato ex hyphis olivaceo-brunneis 2 μ latis, ascis ovalibus, 12—15 $\times$ 10—12 μ , sporidiis hyalinis, 8—10 $\times$ 2—3 μ , cylindraceis vel cylindraceo ovoideis, utrinque acutatis vel acutato rotundatis, bilocularibus, loculo supero crassiore.

Hab. in foliis vivis emortuisque *Caricis sempervirentis* et *Caricis* sp. soc. *Trichothyrio alpestri* in montibus Breskuł (VIII. 1923) et Howerla (VII. 1922), Carpatae orient. (Czarnohora).

Grzyb ten tworzy na liściach turzycy niewyraźne czarne kropczki, znacznie mniejsze niż jednocześnie występujące z nim *Trichothyrium alpestre* Theiss. Spotyka się go na liściach żywych i uschniętych, dojrzałe owocnie powstają na liściach uschniętych. Budowę tarczki przypomina poniekąd rodzaj *Asterina* z rodz. *Microthyriaceae*, do którego zaliczano dawniej nielicznych narazie przedstawicieli rodzajów *Plochmopeltis*, *Stomiopeltis*, *Stomiopeltella*, należących obecnie do rodz. *Hemisphaeriaceae*, różniącej się od *Microthyriaceae* tem, że tarczki nigdy nie posiadają budowy promienistej.

4. *Microthyriella rubi* Petrak. Na żywych łodygach maliny (*Rubus Idaeus*). Skierniewice, Puszcza Białowieska, VIII. 1923, Puszcza Sandomierska (miejscowość Babule) VII. 1924, Ojców. VI. 1924.

¹⁾ F. Theissen und H. Sydow. Synoptische Tafeln. — Ann. Mycol. 1917 (XV).

W wilgotnych miejscach na zielonych łodygach i szypułkach liściowych maliny w postaci czarnych punkcików. Grzyb opisany w Ann. Mycol. 1923. (XXI.) str. 15. Dotychczas jedyny przedstawiciel rodzaju *Microthyriella* w Europie środkowej.

Trichothyriaceae.

5. *Trichothyrium alpestre* Theiss. f. *pini pumilionis*. A typo differt peritheciis latioribus usque ad 160 μ diam., ascis longioribus usque ad 45 μ longis et paraphysatis.

Hab. in foliis vivis et emortuis *Pini pumilionis* in montibus Howlerla (VII. 1922) et Breskuł (VIII. 1923), Carpatae orient. et in Tatris in valle Cicha (VI. 1924).

Grzyb tworzy na liściach kosodrzewiny oraz turzycy czarne błyszczące punkciki. Forma występująca na kosodrzewinie różni się od typowej formy z turzycy większymi owocnikami do 160 μ średnicy, oraz obecnością wstawek (parafiz) pomiędzy workami; worki nieco dłuższe dochodzą 45 μ długości. W tablicach synoptycznych Theissena i Sydowa rodzaj *Trichothyrium* podzielony jest na trzy sekcje: 1) gatunki z wyraźnymi wstawkami pomiędzy workami, 2) z niewyraźnymi, oraz 3) bez wstawek. Do ostatniej zaliczono *Trichothyrium alpestre*. Możliwe, że nie jest to cecha trwała, ponieważ w materiale z kosodrzewiny karpackiej wstawek albo nie było, albo były niewyraźne, natomiast w okazach tatrzańskich spotykamy wyraźniejsze wstawki. Niestety materiał *Trichothyrium* z turzycy był niedojrzały, lub też spotykałem puste otocznie; według opisu Theissena *Trichothyrium alpestre* na turzycy nie posiada wstawek, autor mógł jednak badać materiał niedojrzały. Naogół nie uważam cech wyróżniających *Trichothyrium* z kosodrzewiny za dostateczne do usamodzielnienia gatunku. Pomimo starannych poszukiwań nie znalazłem tego ciekawego grzyba po polskiej stronie Tatr, lecz po stronie czeskiej w warunkach, odpowiadających raczej karpackim, na południowej wystawie, na kosodrzewinie rosnącej wśród bujnie rozwiniętego podłoża traw.

Muszę nadmienić, że na kosodrzewinie w Tatrach znalazłem również grzyb, podany w mojej pracy: Zapiski grzyboznawczo-geograficzne (Acta Soc. Bot. Poloniae. Vol. II. zesz. 1) *Microthyriella* lub *Schizothyrium* sp.? w dużej liczbie, jednak jak i w Karpatach pod postacią bezpłodnych tarczek, dojrzewających prawdopodobnie na wiosnę.

Erysiphaceae.

6 *Sphaerotheca pannosa* Lev. Otocznie na róży. Perithecia in foliis *Rosae* sp. Wilno. Antokol. IX. 1921.

Zwykle grzyb ten występuje w stadium konidjalnem *Oidium leucoconium* Desm. Otocznie tworzą się bardzo rzadko.

Fungi imperfecti.

Sphaeropsidales.

7. *Pyrenochaetina lophodermii* Siemaszko nov. sp. Parasitica in ascomatis *Lophodermii macrospori*; pycnidiis subsuperficialibus, subglobosis, 60—90 μ diam., coriaceo membranaceis, astomis, setulis paucis, dilute brunneis, 15—30 μ longis, 3 μ latis obsitis; sporulis subglobosis, hyalinis, $3 \times 2 \mu$; sporophoris nullis.

Hab. in *Lophodermio macrosporo* in foliis *Piceae excelsae* ad silvam Puszcza Białowieska VIII. 1922.

Grzyb ten pasorzytuje w otoczniah osutki świerkowej, niekiedy w otoczniah występuje również prawdopodobnie jako pasorzyt strzępczak, należący do rodzaju *Fusidium* (zarodniki zgięte, zaostrome, bezbarwne, $15 \times 3 \mu$).

8. *Septoria lupini* L. Kaznowski nov. sp. Maculis majusculis, ca 1 cm, irregularibus, brunneo marginatis, centro albidis; pycnidiis punctiformibus, nigris, saepe concentricis dispositis, amphigenis, parenchymaticis, brunneis, late apertis et astomis 120—150 μ diam. sporidiis oblongo cylindraceis, cercosporaeformibus, inferne crassioribus et truncatulis, pluriseptatis, hyalinis, $60-120 \times 3-4 \mu$.

Hab. in foliis vivis *Lupini polyphylli* in Żytomierz (leg. L. Kaznowski, 1915) et in Skierniewice (leg. Z. Zweigbaumówna, 1923).

Obs. Adest st. spermog. *Phyllosticta lupini* Siem.: pycnidiis similibus, sporidiis bacteriaeformibus $2-4 \times 1-1,5 \mu$. *Septoria lupini* differt a *Cercospora longispora* Peck (syn. *Cylindrosporium longisporum* Ell. et Dearn.) pycnidiis veris.

Grzyb ten znalazł p. Lucjan Kaznowski po raz pierwszy w Żytomierzu. Podaję diagnozę według rękopisu p. L. Kaznowskiego, dotyczącego flory mykologicznej Ukrainy z uzupełnieniami na podstawie zbadania materiału znalezionej w okolicy Skierniewic. Piknidy i zarodniki są nieco większe od podanych w opisie p. L. Kaznowskiego. Poza tem jednocześnie z *Septoria* na materiale Skierniewickim występują piknidy z zarodnikami *Phyllosticta*, należące do cyklu rozwojowego *Septoria*.

9. *Schizothyriella juniperi* Siemaszko nov. sp. Pycnidiis subcuticularibus, semiglobosis, 150 μ latis, 90 μ altis, pseudoparenchymaticis, cellulosi, ferrugineo-brunneis, basi fere hyalinis; sporidiis hyalinis, catenulatis, $3-5 \times 1,5 \mu$; sporophoris copiosis, $12 \times 1,5 \mu$.

Hab. in foliis emortuis *Juniperi nanae* soc. *Lophodermio juniperino*. In monte Breskuł, Carpatae orient. (Czarnohora). VII. 1923.

Hyphomycetes.

10. *Moniliopsis foliicola* (Woronich.) Siemaszko na liściach buka (*Fagus silvatica*). Ojców, wąwóz Jamki. VI. VIII. 1924.

Nowe stanowisko i nowy żywiciel grzyba, opisanego w mojej pracy: *Monilia foliicola* Woronich. w świetle spostrzeżeń i badań biologicznych. Acta Societ. Bot. Poloniae. Vol. II. zesz. 2. Występuje w bardzo wilgotnych warunkach podobnie jak na olszy w Puszczy Białowieskiej.

11. *Titaea białowiezensis* Siemaszko nov. sp. Conidiis asteriformibus, ex 5—6 articulis: 1—2 centralibus et 4-lateralibus compositis; articulis conidiarum rotundato ellipsoideis, hyalinis, 12—21 $\times$ 6—10 μ ; una cellula centralis setifera, seta tenuissima et longa.

Hab. ad folia viva *Pruni padī* in maculis brunneis, orbicularibus, minutis. In silva Puszcza Białowieska. VIII. 1922.

Basidiomycetes.

12. *Boletus parasiticus* Bull. na purchawce *Scleroderma verrucosum*. Puszcza Sandomierska (miejscowość Babule) VII. 1924.

Dla flory mykologicznej Polski grzyb nowy.

Zakład Filopatologiczny Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Skierniewicach.

(Wpłynęło do redakcji 25 stycznia 1925 r.).